

IN MEMORIAM

OGNJEN ČALDAROVIĆ (1947. - 2022.)

Ognjen Čaldarović, naš profesor, kolega i urbani sociolog, preminuo je 30. srpnja 2022. godine u 75. godini života nakon duže bolesti. Upravo se njegovo ime ponajviše od svih hrvatskih sociologa koji su se bavili urbanom i prostornom tematikom poistovjećuje s njom pa se može reći da je urbana sociologija njegovim odlaskom ostala praznijom i nepotpunijom. No, iza njega ostala nam je neizmjerne ostavština koju je u svom radnom i istraživačkom vijeku ostavio svima nama u nasljeđe kao obvezu čuvanja i nastavljanja bavljenja istraživanjima urbanih procesa.

Ognjen Čaldarović rođen je u Sarajevu 1947. godine gdje je živio do početka studiranja na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu i gdje je diplomirao sociologiju i filozofiju, a kasnije magistrirao i doktorirao sociologiju na istom fakultetu. Od kada je 1975. godine započeo s radom na pa sve do svog umirovljenja 2017. g. njegov se rad prvenstveno vezao uz područje istraživanja grada, naselja i prostora o kojima su brojne generacije studenata slušale iznimno zanimljiva i angažirana predavanja o ulozi i odnosu čovjeka i prostora te posljedicama istog u urbanom, urbanizacijskom i urbano-ekološkom kontekstu. U svom je radu bio neumoran te je u nastavničkom, istraživačkom i profesionalnom segmentu ostavljao značajan doprinos i donosio programske novume. Osim osnovnih socioloških teorija čiji je prenositelj bio, razvijao je i utemeljio brojne posebne sociologije od sociologije grada do sociologije rizika i vremena te predavao na preddiplomskim, diplomskim i doktorskim studijima (Osnovni pojmovi sociologije, Sociologija grada, Suvremene sociološke teorije 1 i 2, Sociologija rizika, Sociologija vremena, Suvremena sociologija i urbano društvo i drugi). U 2018. godini izabran je i u počasno zvanje profesora emeritusa zagrebačkog sveučilišta.

Bio je zanimljiv i svestran predavač i mentor, iznimno strpljiv i pažljiv prema studentima, uvijek spreman pomoći, ohrabriti i osigurati potrebne materijale i informacije, služeći se slikovitim primjerima. Shvaćao je potrebe i interese mladih te se neumorno bavio suvremenim fenomenima relevantnima za područje urbane sociologije koje je zatim inkorporirao u nastavu potičući studente na daljnja promišljanja i otvarajući veliko zanimanje za urbane teme. Nećemo pogriješiti ako utvrdimo da je većini studenata upravo profesor Čaldarović najviše pomogao tijekom studija te da su im njegova predavanja i razgovori s njim ostala u najljepšem sjećanju.

Usavršavao se na sveučilištima zapadne Europe i SAD-a, a kroz fondaciju Fulbright bio je dvaput njihov stipendist te je na taj način postigao iznimnu međunarodnu prisutnost i ugled. Stoga su ga pozivali na brojna druga sveučilišta kako u zemlji tako i inozemstvu što je neumorno prihvaćao i uspješno obavljao. Predavao je puno i kao vanjski suradnik i gostujući predavač na brojnim sveučilištima, primjerice na Odjelu za sociologiju Sveučilišta u Splitu i Zadru, Arhitektonskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, Studiju Krajobrazne arhitekture Agronomskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Medicinskom

fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, Kulturalnim studijima Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, Poslijediplomskom stručnom specijalističkom studiju „Upravljanje gradom“, Poslijediplomskom stručnom i specijalističkom interdisciplinarnom studiju „Upravljanje krizama“ Sveučilišta u Zagrebu, Združenom doktorskom studiju *Sociology of Regional and Local Development* Sveučilišta u Zadru (s University of Teramo, Italy) i brojnim drugima te je gostovao kao predavač i na sveučilištima u Beogradu i Ljubljani. Njegov je publicistički i bibliografski opus neusporediv s prosjekom jer je pisao mnogo i stalno, kako knjige, članke i studije tako je i uređivao i pisao prijevode znanstvenih knjiga od kojih su mnoge po prvi puta prevedene na hrvatski jezik. Posebno je zadužio upravo područje klasične urbane sociologije jer je preveo i napisao knjigu posvećenu njenim počecima i Čikaškoj školi: Čikaška škola urbane sociologije (Jesenski & Turk, Zagreb, 2012.), ali i mnoge iz suvremene sociološke teorije prikazujući hrvatski kontekst urbanog društva i urbanizacije. Navest ćemo samo neke relevantnije: *Urbana sociologija-socijalna teorija i urbano pitanje* (Globus, Zagreb, 1985.); *Suvremeno društvo i urbanizacija* (Školska knjiga, Zagreb, 1987.); *Urbano društvo na početku 21. stoljeća: osnovni sociološki procesi i dileme* (Jesenski & Turk, Zagreb, 2011.); *Suvremena sociologija grada. Od nove urbane sociologije prema sociologiji urbanog* (u koautorstvu s J. Šarinić, Jesenski & Turk, Zagreb, 2015.); *Suvremeni grad – javni prostori i kultura življenja: primjer Zagreba* (u koautorstvu s J. Šarinić, Jesenski & Turk, Zagreb, 2017.).

Bavio se i primijenjenom sociologijom, od brojnih studija vezanih uz urbanu sociologiju, do studija o procjenama rizika i utjecaju na okoliš, pokazujući time i kontinuiranu brigu prema čovjeku, prirodi i neposrednom životnom okruženju razvijajući područje sociologije rizika kao novo i aktualno unutar hrvatskog urbano-ekološkog koncepta o kojem je također objavio knjige: *Socijalna teorija i hazardni život. Rizici i suvremeno društvo* (Hrvatsko sociološko društvo, Zagreb, 1995.) i *Prema društvu uspješno regulirano rizika?* (Hrvatsko sociološko društvo, Biblioteka „Razvoj i okoliš“, 2012.).

Njegove su profesionalne aktivnosti i angažmani bili brojni, pa je tako, između ostalog bio i pročelnik Odsjeka za sociologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu (1998.-2000.),

glavni i odgovorni urednik časopisa *Revija za sociologiju* (1978.-1984.), voditelj sekcije za Urbanu sociologiju i prostorno planiranje pri Hrvatskom sociološkom društvu (1978.-1980.), predsjednik Hrvatskog sociološkog društva u dva navrata (1990.-1992. i 2011.-2013.) i brojne druge. Osim u uredništvu *Revije za sociologiju* bio je član uredništva ili Savjeta uredništva i u drugim sociološkim i ne samo sociološkim časopisima (*Sociologija i prostor*, *Arhitektura*, *Socijalna ekologija* i *Polemos*). Bio je i dugogodišnji direktor međunarodnog kursa pri Inter University Centre for Postgraduate Studies u Dubrovniku pod nazivom *Social Structures and Social Institutions: The Quest for Social Justice*, kroz koji su brojni studenti, asistenti te kolege imali priliku upoznati međunarodne kolege i aktualizirati suvremene sociološke teme. Zbog iznimno uspješne i bogate profesionalne karijere, 2017. godine dodijeljena mu je Povelja Filozofskog fakulteta za ukupan doprinos fakultetu i struci te također iste godine dobiva i priznanje Hrvatskoga sociološkog društva Rudi Supek za doprinose u sociologiji.

Važna crtica s početka njegovog rada jest i činjenica da je prije rada na Filozofskom fakultetu radio tri godine u Urbanističkom zavodu grada Zagreba (1972.-1975.) čime je kao mladi sociolog stekao iskustvo interdisciplinarnog rada u procesu prostornog i urbanog planiranja koje je ostalo njegovim radnim i profesionalnim usudom i nastojanjem jačanja uloge urbane sociologije. Zatim je prešavši na Odsjek za sociologiju i dalje godinama surađivao s Urbanističkim zavodom grada Zagreba, a posebno s Institutom za društvena istraživanja u Zagrebu (IDIZ) i Arhitektonskim fakultetom koji su tijekom socijalizma zajedničkim interdisciplinarnim istraživanjima radili brojne sociološke studije ispitujući kvalitetu života i stanovanja u zagrebačkim novostambenim i drugim naseljima (od 1970-ih) čime je bio među prvim urbanim sociolozima, uz dr. sc. Dušicu Seferagić, dr. sc. Vladimira Laya i dr. sc. Ivana Rogića, koji su ta istraživanja zajedno utemeljili i započeli u Hrvatskoj. Također je cijeli radni vijek nastojao osnažiti društvene i javne aspekte prostora te ojačati participaciju građana u procesu interdisciplinarnog planiranja te je surađivao s generacijama arhitekata, urbanista, krajobraznih arhitekata, prometnih stručnjaka i mnogim drugim profesijama kako u razdoblju socijalizma tako i postsocijalizma. Upravo je tranzicijska preobrazba hrvatskog društva učinila da je i područje kojim se urbana sociologija bavi naišlo na brojne poteškoće koje su tržišni kapitalizam i tržišna ekonomija donijeli te je uloga urbanog sociologa bila još težom zbog svoje zadaće kako objasniti brojne negativne procese i fenomene (gentrifikacije, komercijalizacije, destrukcije javnog i dr.), a koje je ažurno pratio i analizirao. I u takvim je, vrlo neravnopravnim, uvjetima odnosa moći (politike i grada) vrlo profesionalno stajao u obranu običnog malog čovjeka, građanina grada i stanara susjedstva, a onaj tko može biti glasom čovjeka u takvom vremenu zaslužuje najveću pohvalu. Upravo je profesor Čaldarović bio predstavnik i branitelj javnog interesa i običnog građanina kako bi grad bio mjesto življenja po mjeri čovjeka i po mjeri humanističkih i društvenih vrijednosti koje se u našem društvu često marginaliziraju.

Za kraj, spomenimo kako su njegovi interesi i aktivnosti, kao i kod svih pravih erudita, bili vrlo široki i da se izvan stručne sfere bavio i mnogim drugim područjima pa je tako bila poznata njegova ljubav prema pijanizmu i glazbi (završio je i srednju glazbenu školu), moru, plovidbi i jedrenju, te književnosti i brojnim putovanjima na kojima je uvijek crpio inspiraciju za svoje knjige i daljnje usavršavanje i nadogradnju znanja.

Svima nama koji smo iz njegovih predavanja i knjiga učili i koje je usmjeravao u svojim magistarskim i doktorskim radovima te kasnijem radu, ostavljena je dodatna obveza nastavka njegovog djela i riječi kako bi ostale što duže utkane u postavke i temelje hrvatske sociologije, a napose urbane sociologije.

Stoga mu hvala na predanom radu i nesebičnoj želji da živi svoju profesiju.

Andjelina Svirčić Gotovac i Jelena Zlatar Gamberožić